

Rozwój rolnictwa w Polsce na przestrzeni wieków

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Rzeczywistość rolnictwa w Polsce na przestrzeni wieków

Źródło: dostępny w internecie: Zdjęcie autorstwa Karol Wiśniewski z Pexels, domena publiczna.

Wieś polska jest współcześnie silnie zmechanizowana. Wszelkiego rodzaju narzędzia i pojazdy rolnicze znacznie usprawniają funkcjonowanie gospodarstw, dodatkowo odciążając zwierzęta pociągowe, które już tylko sporadycznie wykorzystywane są do prac polowych. Jednak nie zawsze tak było. Kiedyś człowiek dysponował jedynie prowizorycznymi narzędziami, a opieka nad gospodarstwem pochłaniała czas całych rodzin od świtu do zmierzchu. Postępująca mechanizacja nie tylko zmniejszyła nakład pracy ludzkiej i zwierzęcej, ale również pozwoliła na zwiększenie ilości pozyskiwanych plonów z takiego samego areału.

Z tej lekcji dowiesz się, jak postępował rozwój rolnictwa na przestrzeni dziejów.

Twoje cele

- Prześledzisz rozwój rolnictwa w Polsce na przestrzeni wieków.
- Poznasz i scharakteryzujesz narzędzia używane w rolnictwie dawniej i współcześnie.
- Ocenisz rozwój rolnictwa polskiego na tle innych krajów.

Przeczytaj

W historii Polski wyróżnia się kilka okresów, w których zaszły duże zmiany w rolnictwie.

Okres przedfeudalny

Pierwsze formy rolnictwa na ziemiach polskich wiążą się z ludnością, która przybyła na teren naszego kraju z Czech, Moraw i z południowych Niemiec. Ludzie ci założyli osiedla na obszarze Dolnego Śląska, Małopolski i Lubelszczyzny. Przypuszcza się, że przejście od zbieractwa do pierwszych form rolnictwa nastąpiło w IV tysiącleciu przed naszą erą. W rolnictwie neolitycznym na ziemiach polskich przeważały dwie techniki uprawy ziemi: pierwotne kopieniactwo i technika wypaleniskowa. W epoce żelaza nastąpił znaczny rozwój rolnictwa ornego, czyli radłowego. Podstawowym narzędziem rolniczym stało się drewniane radło. Zmieniła się też metoda uprawy roli – gospodarkę żarową zaczęto zastępować systemem przemiennieo–odłogowym.

Zachowane ziarna i odciski roślin uprawnych wskazują, że na przełomie starej i nowej ery uprawiano na ziemiach polskich żyto, proso, pszenicę, jęczmień i owies. Prawdopodobnie w sąsiedztwie domostw zakładano ogrody i sadzono drzewa owocowe. Oprócz użyźniania gleby popiołem ze spalonej słomy i roślinności zarastającej pola, zapoczątkowano także wzbogacenie jej urodzajności nawozem zwierzęcym. Duże znaczenie miał chów bydła, głównie na mięso i skóry. Hodowano także świnie, kozy i owce.

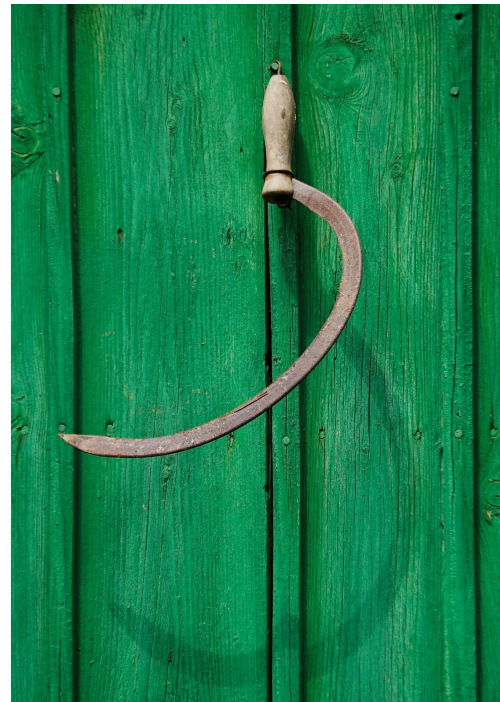
Radło żelazne

Źródło: dostępny w internecie: <http://cyfrowearchiwum.amu.edu.pl/archive/7149>, domena publiczna.

Gospodarka feudalna do XV wieku

Pierwszoplanową rolę w produkcji rolniczej, wynikającą z nowoczesnych (jak na tamte czasy) technik uprawy ziemi, odgrywało rolnictwo Małopolski i Śląska. Stopniowe przechodzenie do stałego rolnictwa ornego sprzyjało usamodzielnianiu się małych rodzin, rozszerzeniu zasięgu prywatnej własności i umacnianiu organizacji wspólnot terytorialnych. W wyniku długotrwałego i powolnego procesu wykształcił się podział społeczności na feudalów, w rękach których znalazła się duża część ziemi. Podlegała im grupa ludności o różnym stopniu zamożności i uzależnienia od właściciela ziemskiego.

W wyniku stałej uprawy ziemi i zastosowania narzędzi ornych wzrosła produkcja rolnicza i pojawiły się nadwyżki żywności. Ludność zaczęła zajmować się

Sierp

Źródło: dostępny w internecie: <https://pl.wikipedia.org>, licencja: CC BY-SA 2.0.

zajęciami pozarolniczym, z którego to powodu rozwinęły się pierwsze osady rzemieślniczo-handlowe.

Postępujący rozwój gospodarki rolnej spowodował rosnącą specjalizację produkcji. Z okresu wczesnofeudalnego pochodzą popularne do dziś nazwy polskich wsi, które wyspecjalizowały się w określonych dziedzinach produkcji rolniczej (np. Owczary, Kobylniki, Winiary).

Podstawowymi narzędziami pracy w polu w tym okresie były brony, sierpy, motyki i grabie, a do prac pociągowych wykorzystywano siłę wołów lub ludzi. Uzyskiwane plony były niewielkie.

Okres od XII do XIV wieku to dynamiczny rozwój osadnictwa wiejskiego, szczególnie na obszarze południowej Polski. Wiązało się to z karczowaniem terenów leśnych w celu pozyskania powierzchni pod użytki rolne.

Wzrosły plony i wydajność pracy. W strukturze chowu zwierząt gospodarskich przeważało bydło. Oprócz niego ważną rolę odgrywała trzoda chlewna i owce.

Osady wiejskie miały na ogół zwartą zabudowę z przysiółkami. W obrębie gospodarstwa pojawiły się budynki takie jak stajnie czy obory. Udoskonalono narzędzia do prac polowych, zaczęto używać pługa z żelaznym lemieszem. Grunty przeznaczone pod uprawę zbóż były powszechnie nawożone obornikiem.

Podzielenie gruntów dotychczas nieużytkowanych miedzami miało wpływ na wykształcenie się tak zwanego szachownicowego układu pól. Poszczególne gospodarstwa rolne posiadały chaotycznie porozrzucane, liczne i niewielkie pola uprawne. Spowodowało to konieczność komasacji gruntów uprawnych.

Okres gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej

Gospodarkę folwarczno-pańszczyźnianą charakteryzował **folwark** (podstawa gospodarowania) i pańszczyzna wynikająca z poddaństwa chłopów (kmieciów) będąca główną formą pozyskiwania siły roboczej. Folwark był gospodarstwem rolnym pana feudalnego, a całą pracę wykonywali jego poddani, czyli właśnie chłopci.

Produkcja prowadzona w folwarku miała przede wszystkim charakter towarowy. Niewielka jej część przeznaczona była na zaspokajanie potrzeb dworu, kościoła czy klasztoru. Wzrost produkcji w folwarkach odbywał się głównie przez powiększenie powierzchni gruntów uprawnych. Wiek XVI, dzięki dynamicznemu rozwojowi produkcji rolniczej i koniunkturze na zboża, określany jest mianem „złotego okresu” polskiego rolnictwa. Powierzchnia ziem uprawnych wynosiła prawdopodobnie 11 000 000 hektarów. Największym obszarem uprawy zboża było dorzecze Wisły, skąd mogło być ono przewożone popularnym wówczas transportem rzeczny. W strukturze upraw przeważało żyto i owies, z niewielkim udziałem pszenicy i jęczmienia. W przydomowych ogrodach uprawiano groch, bób, rzepak, len i konopie. Mody konsumpcyjne z innych krajów upowszechniły uprawę kapusty, sałaty, kopru, selera, pora oraz kalafiora. W chowie zwierząt gospodarskich przeważało bydło, oprócz wołów bardzo ważną rolę odgrywały krowy. Drugą połowę XVIII wieku cechuje ożywienie stosunków rynkowych, dzięki czemu wzrasta produkcja zbóż, głównie żyta. Wzrost znaczenia hodowli koni spowodowało powiększenie się powierzchni uprawy owsa. Rozwijała się także polowa produkcja ziemniaka, rzepaku oraz tytoniu.

Gospodarka rolna w okresie zaborów

Wiek XIX charakteryzował się stałym wzrostem powierzchni użytków rolnych. Był to okres, w którym powierzchnia ziem zagospodarowanych przez rolników była największa w historii.

Najwięcej uprawianych było zbóż, w tym żyta i owsa. Wzrósł także udział pszenicy, ziemniaków, buraków cukrowych, rzepaku i rzepiku oraz roślin pastewnych. Zmiany

w strukturze zasiewów pozwoliły na udoskonalenie systemu **trójpólówki** i stopniowe przechodzenie do systemu płodozmiennego.

Postęp techniczny, wzrost nawożenia, melioracje oraz mechanizacja rolnictwa spowodowały duży wzrost produktywności użytków rolnych w stosunku do ubiegłego stulecia. Wzrost powierzchni gospodarstw zwiększył zapotrzebowanie na siłę pociągową, rosło więc pogłowie wołów i koni. Wśród zwierząt gospodarskich najwyższą pozycję zajmowało bydło, na drugim miejscu były owce. Rosło także zapotrzebowanie na narzędzie rolnicze, które zastąpiłyby pracę ludzką, rozwinął się więc przemysł maszyn i urządzeń rolniczych na ziemiach polskich. Jednak na nowoczesne maszyny stać było tylko najbogatszych właścicieli ziemskich. W tym okresie rozwinął się także przemysł przetwórstwa spożywczego, dużą rolę odgrywała edukacja rolnicza. Sytuacja chłopów była ciężka, dopiero na początku XX wieku standard ich życia uległ polepszeniu.

Współczesny przykład płodozmianu (ziemniak-owies-peluszka-żyto)

Źródło: dostępny w internecie: <https://pl.wikipedia.org/wiki/P%C5%82odozmian#/media/Plik:Plodozmian.jpg>, domena publiczna.

Dwudziestolecie międzywojenne

I wojna światowa pozostawiła po sobie wiele zniszczeń. Na skutek grabieży żywności i produktów rolniczych oraz wielu innych działań wojennych rolnictwo znacznie ucierpiało. Miało to wpływ na spadek plonów i wielkości globalnej produkcji oraz wyraźny ubytek pogłowie zwierząt gospodarskich. Wzrosła więc powierzchnia gruntów odłogowanych i ugorowanych.

W 1921 roku powierzchnia gruntów ornych w Polsce wynosiła 18,3 mln hektarów. Największy udział gruntów ornych przypadał na województwa w centralnej i zachodniej Polsce. W strukturze zasiewów przeważały zboża, zwłaszcza żyto. Wśród innych upraw roślinnych największą powierzchnię zajmowały ziemniaki i rośliny pastewne. Ważną rolę odgrywała też uprawa buraków cukrowych oraz roślin strączkowych. Cechą charakterystyczną struktury agrarnej była duża liczba małych gospodarstw, a produkcja rolnicza nie była opłacalna. W okresie międzywojennym doszło do komasacji gruntów.

W pierwszych latach po I Wojnie Światowej produkcja zwierzęca była bardzo opłacalna, między innymi dzięki niskim cenom produktów roślinnych. Na ten okres przypada znaczny wzrost pogłowia trzody chlewnej. Znacznie zwiększyło się także pogłowie krów.

I wojna światowa na tyle zniszczyła polskie rolnictwo, że konieczny był import części towarów z zagranicy, aby zaspokoić potrzeby żywnościowe ludności w kraju.

Niska produktywność rolnictwa i niedostateczne jego wyposażenie techniczne oraz brak kapitału i przeludnienie sprawiały, że sytuacja ludności rolniczej była bardzo trudna, a wszelkie nadwyżki żywności przeznaczone były na bieżące cele konsumpcyjne.

Okres po II wojnie światowej

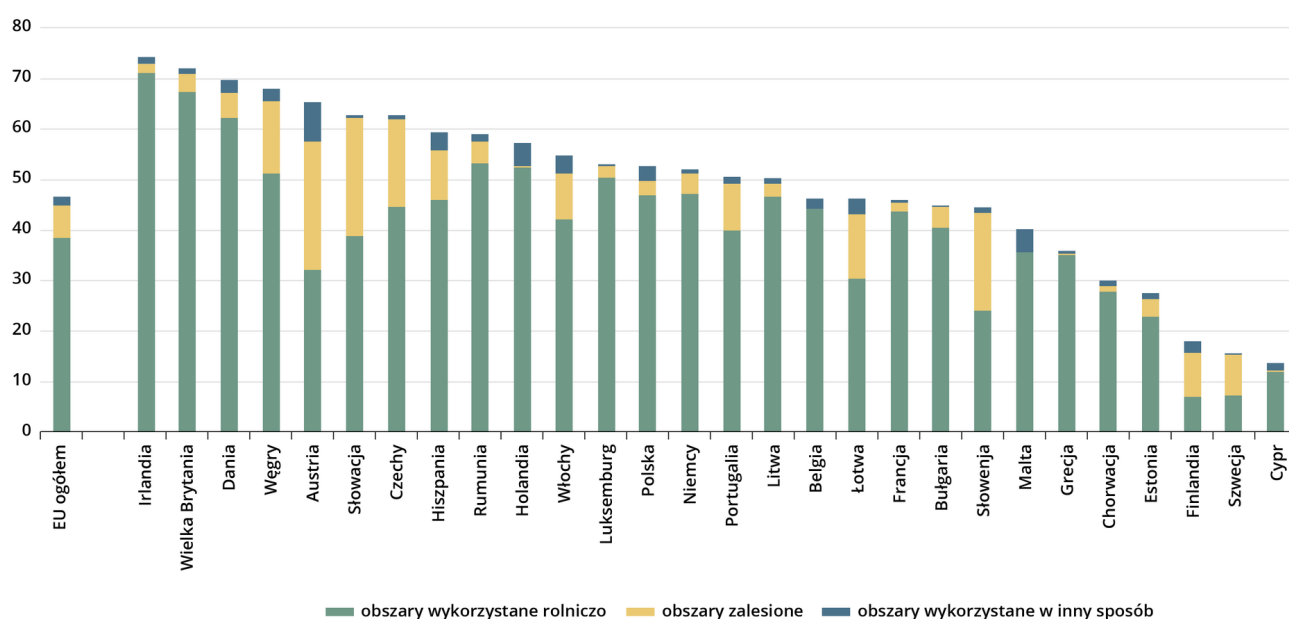
II wojna światowa przyniosła wielkie zniszczenia w gospodarce rolnej.

Ustalenia powojenne mówiące o zmianie granic Polski oraz zmiany polityczne miały poważny i bardzo niekorzystny wpływ na dalsze kształtowanie się rolnictwa. W 1949 roku władze komunistyczne w Polsce zarządziły kolektywizację rolnictwa. Od tego okresu zaczęto tworzyć wielkie spółdzielnie rolnicze, czyli tak zwane gospodarstwa uspołecznione. Spółdzielnia musiała dostarczyć państwu określonych z góry ilości płodów rolnych. W ten sposób rolnicy mieli współfinansować odbudowę gospodarczą Polski. Jednak obciążenia te bardzo szybko spowodowały poważny regres rolnictwa. Do pewnego polepszenia sytuacji doszło po powstaniu poznańskim w 1956 roku, w efekcie czego nastąpiło zamknięcie większości spółdzielni rolniczych oraz zlikwidowanie obowiązku dostawy mleka. Jednak niedługo po tym znowu zaczęto wracać do wcześniejszej koncepcji tworzenia gospodarstw uspołecznionych. Stopniowa poprawa nastąpiła dopiero na początku lat 70. XX wieku. Wówczas został zniesiony obowiązek dostawy na wszystkie produkty. Nastąpił też wzrost produkcji rolnej, a także znaczna poprawa warunków życia ludności rolniczej. Lata 80. XX wieku, ze względu na ogólny regres gospodarczy Polski, były okresem stagnacji w rozwoju rolnictwa.

Rolnictwo Polski na tle innych krajów Unii Europejskiej

W momencie wstąpienia Polski do Unii Europejskiej średnia wielkość gospodarstwa w Polsce była niższa w porównaniu do średniej wielkości gospodarstwa w krajach pozostałych członków UE, zaś strukturę czynników produkcji wyróżniała niewspółmiernie duża rola nakładów pracy i niewielka kapitału.

Grunty rolne poszczególnych państw należące do gospodarstw rolnych w podziale na rodzaj w 2016 roku.
(procentowy udział w całkowitej powierzchni ziemi)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Farms_and_farmland_in_the_European_Union_-_statistics#Farmland_in_2016, tylko do użytku edukacyjnego.

W 2016 roku gospodarstw rolnych do produkcji rolnej wykorzystali 173 mln ha gruntów. 71,5% powierzchni użytków rolnych UE przypadało na siedem państw członkowskich: Francję - 27,8 mln ha, Hiszpanię - 23,2 mln ha, Wielką Brytanię i Niemcy - po 16,7 mln ha, Polskę - 14,4 mln ha, Włochy - 12,6 mln ha oraz Rumunię - 12,5 mln ha. 38,8% wszystkich gruntów rolniczych UE wykorzystali do uprawy rolnej, 6,2% gruntów uprawnych przeznaczono na obszary leśne, a 2,1% gruntów wykorzystano do celów nierolniczych.

Niezaprzeczalnie polskie rolnictwo z chwilą wstąpienia do Unii Europejskiej zaczęło rozwijać się szybciej. Dzięki dopłatom z tytułu realizacji programów wspólnej polityki rolnej dochody w rolnictwie sukcesywnie wzrastają. Mimo utrudnionego startu spowodowanego przez uwarunkowania historyczne oraz specyficzną strukturę własnościową gospodarstw rolnych, polskie produkty rolno-spożywcze stały się w krótkim czasie konkurencyjne - nie tylko ze względu na niższe koszty pracy na ziemiach polskich, ale także ze względu na niższą mechanizację i chemizację rolnictwa, co idealnie pasuje do promowanej przez Unię

Europejską idei zrównoważonego rozwoju. Tu właśnie upatrywana jest szansa dla Polski – w rozwoju świadomości ekologicznej i dbałości o dobrostan środowiska naturalnego. W tym obszarze tkwi szansa na rozwój polskiego rolnictwa, dlatego bieżącym zadaniem powinno być promowanie postaw proekologicznych na arenie Unii Europejskiej, a także paradygmatu zrównoważonego rolnictwa.

Słownik

feudalizm

system społeczno-gospodarczy w średniowiecznej Europie, w którym istniała zależność wasali od seniorów i chłopów od feudałów

folwark

istniejący od XII wieku rodzaj wielkiego gospodarstwa rolnego, a od XIV wieku – także rolno-hodowlanego nastawionego na masową produkcję zboża przeznaczonego na zbył, wykorzystującego pracę pańszczyźnianą chłopów

trójpółowka

sposób uprawy roli polegający na podzieleniu pola na trzy części; każdego roku uprawiane są tylko dwie z nich, a trzecia ugoruje, co pozwala na „odpoczynek” ziemi. Jedno pole obsiewano jesienią zbożem ozimym, drugie obsiewano wiosną zbożem jarym, a trzecie pole stanowiło pastwisko

rolnictwo pierwotne

charakteryzuje się wspólną własnością ziemi oraz wędrowną formą jej użytkowania; płody rolne niemal w całości przeznaczone są na spożycie wewnętrzne

Film edukacyjny

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem oraz wykonaj polecenia.

a) Wymień sposoby uprawiania ziemi przedstawione w filmie, zaczynając od najstarszego.

b) Wymień najważniejsze wydarzenia historyczne wpływające na rolnictwo w Polsce.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DUt7uwVKz>

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału - dotyczy rozwoju rolnictwa w Polsce.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz prawidłową odpowiedź. Czym charakteryzował się rozwój wsi w średniowieczu?

- ☐ Zakładano nowe wsie, karczowano lasy pod uprawy i wprowadzono trójpółówkę.
- ☐ Osuszano bagna, wprowadzono trójpółówkę i zwolniono chłopów z danin.
- ☐ Karczowano lasy pod uprawy i zwolniono chłopów z pańszczyzny.
- ☐ Zakładano nowe wsie, wprowadzano trójpółówkę, a chłopci otrzymali ziemię na własność.

Ćwiczenie 2

Dokończ zdanie. Nowe narzędzia, które w średniowieczu usprawniły pracę na wsi to:

- ☐ Dłuta, kosy, siekiery.
- ☐ Brony, młocarnie, pługi.
- ☐ Brony, kosy, pługi.
- ☐ Brony, kombajny, kosy.

Ćwiczenie 3

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i odpowiedz, jakie zjawisko zostało w nim opisane.

„Kmiecie (chłopi) winni pracować mniej lub więcej jeden dzień w tygodniu. A także, pragnąc zaradzić pożytkowi naszych poddanych (...) stanowimy i postanawiamy, aby (...) wszyscy pojedynczy chłopci (...) wszystkich i poszczególnych wsi, zarówno naszych, jak i naszych poddanych (...) nam i swoim panom z każdego łanu (ok. 17 ha) jeden dzień tygodniowo odpracowywali.”

Źródło: Epoka nowożytna. Teksty źródłowe (...), oprac. M. Ferenc, Kraków 2001, s. 223. s. 79

Dopasuj opis do okresu rozwoju rolnictwa.

Podstawowym narzędziem rolniczym stało się drewniane radło. Oprócz użyźniania gleby popiołem ze spalonej słomy i roślinności zarastającej pola, zapoczątkowano także wzbogacenie jej urodzajności nawozem zwierzęcym.

Dwudziestolecie międzywojenne

Niska produktywność rolnictwa i niedostateczne jego wyposażenie techniczne oraz brak kapitału i przeludnienie wsi sprawiały, że sytuacja ludności rolniczej była bardzo trudna. Wszelkie nadwyżki żywności przeznaczone były na bieżące cele konsumpcyjne.

Gospodarka feudalna do XV wieku

W wyniku stałej uprawy ziemi i zastosowania narzędzi ornych wzrosła produkcja rolnicza i pojawiły się nadwyżki żywności. Ludność zaczęła zajmować się zajęciami pozarolniczym i rozwinęły się wówczas pierwsze osady rzemieślniczo-handlowe. Osady wiejskie miały na ogół zwartą zabudowę z przysiółkami. W obrębie gospodarstwa pojawiły się stajnie i obory.

Okres przedfeudalny

Postęp techniczny, częstsze nawożenie, melioracje oraz mechanizacja rolnictwa spowodowały duży wzrost produktywności użytków rolnych w stosunku do ubiegłego stulecia. Wzrost powierzchni użytków rolnych stworzył większe zapotrzebowanie na siłę pociągową, rosło więc pogłowie wołów i koni.

Gospodarka rolna w okresie zaborów

Ćwiczenie 5

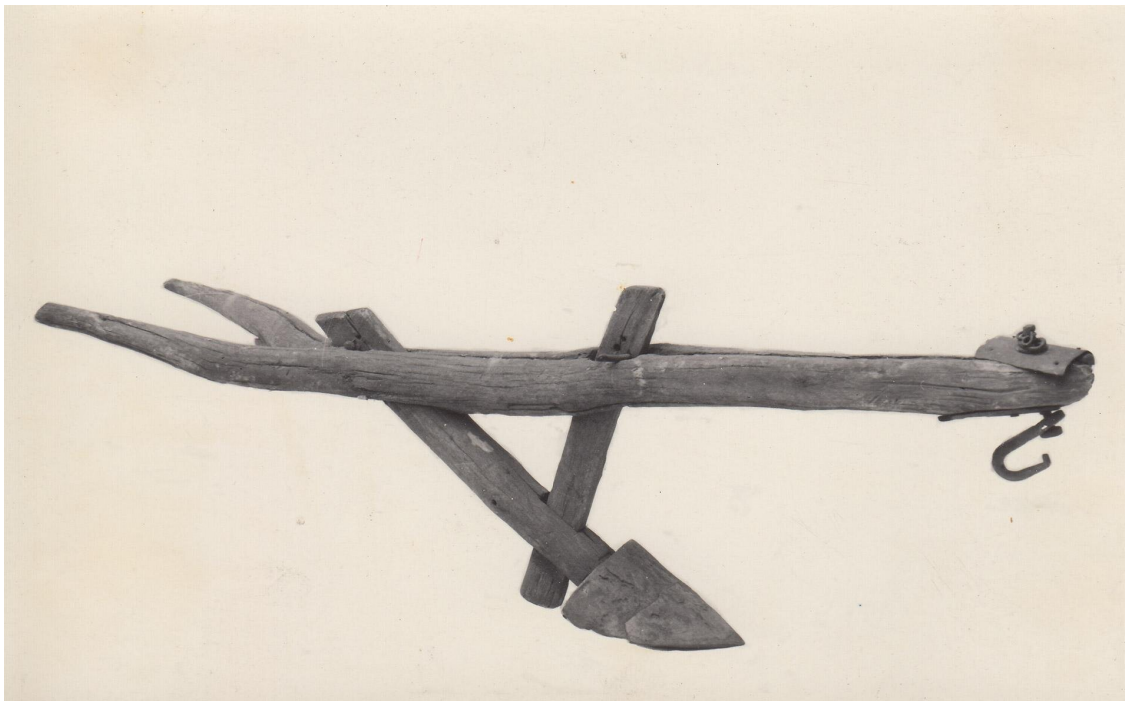

Podaj prawidłową odpowiedź.

Ustrój społeczno-gospodarczo-polityczny rozpowszechniony w średniowiecznej Europie.
Dzielił społeczeństwo na trzy stany: duchowieństwo, rycerstwo i chłopci.

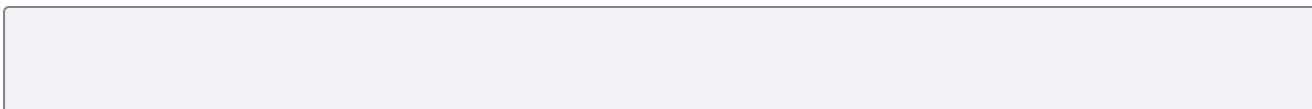
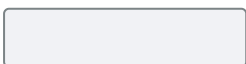
Rozpoznaj narzędzia rolnicze przedstawione na zdjęciu oraz wypisz pod każdym z nich rodzaj pracy, do której służyły.

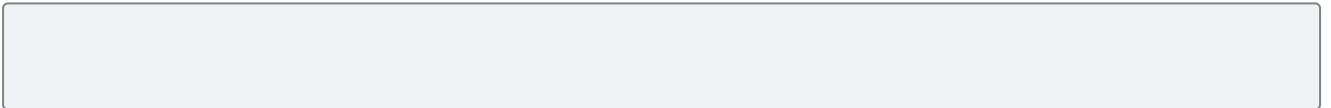
Źródło: By Stanisław Kusza - <http://cyfrowearchiwum.amu.edu.pl/archive/1017>, CC BY-SA 3.0 pl
<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/deed.en>.

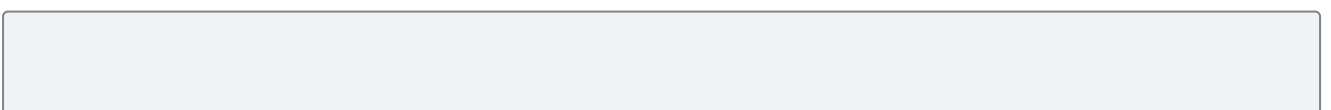
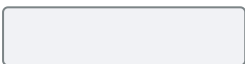
Źródło: Pixabay License, <https://pixabay.com/pl/service/terms/#license>.

Źródło: By Józef Burszta - <http://cyfrowearchiwum.amu.edu.pl/archive/7916>, CC BY-SA 3.0 pl, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/deed.en>.

Źródło: By Chmee2 - Praca własna, CC BY-SA 3.0, <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.

Ćwiczenie 7

Uzupełnij tekst.

W rolnictwie neolitycznym na ziemiach polskich przeważały dwie techniki uprawy ziemi:

Gospodarkę charakteryzował folwark stanowiący podstawę gospodarowania i pańszczyzna wynikająca z poddaństwa chłopów ().

W okresie międzywojennym doszło do gruntów rolnych.

feudałów

trójpółówka i rolnictwo odłogowe

podziału

pierwotne kopieniactwo i technika wypaleniskowa

socjalistyczną

folwarczno-pańszczyźnianą

komasacji

kmieciów

Przyporządkuj rodzaj użytkowania ziemi do opisu.

Trójpólówka

Sposób uprawy roli polegający na podzieleniu pola na części. Każdego roku uprawiane są tylko dwie z nich, a trzecia ugoruje, co pozwala na „odpoczynek” ziemi.

Płodozmian

Przemienna forma uprawy dwóch pól. Jedno pole obsiewano zbożem jarym lub ozimym, a drugie ugorowano, aby zapobiec nadmiernemu wyjąławianiu gleby.

Dwupólówka

Polegała na tym, że las wypalano i w jego miejscu nawet przez kilkanaście lat uprawiano zboża aż do wyczerpania gleby.

Technika wypaleniskowa

System zagospodarowania ziemi uprawnej oparty na zaplanowanym z góry na wiele lat następstwie roślin, na wyznaczonym do tego celu obszarze podzielonym na pola, jednocześnie dostosowany do specyficznych warunków rolniczo-ekonomicznych gospodarstwa.

Dla nauczyciela

Imię i nazwisko autora: Magdalena Filewicz

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Rozwój rolnictwa w Polsce na przestrzeni wieków

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum i technikum, zakres podstawowy, klasa III

PODSTAWA PROGRAMOWA

XV. Społeczeństwo i gospodarka Polski: rozmieszczenie ludności i struktura demograficzna, saldo migracji, struktura zatrudnienia i bezrobocie, urbanizacja i sieć osadnicza, warunki rozwoju rolnictwa, restrukturyzacja przemysłu, sieć transportowa, atrakcyjność turystyczna.

Kształtowane kompetencje kluczowe

- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie uczenia się,
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne

Uczeń:

- opisuje rozwój rolnictwa w Polsce na przestrzeni wieków,
- rozpoznaje narzędzia używane w rolnictwie dawniej i współcześnie,
- ocenia rozwój rolnictwa polskiego na tle innych krajów.

Strategie nauczania: asocjacyjna, emocjonalna

Metody i techniki nauczania: blended-learning

Formy zajęć: indywidualne

Środki dydaktyczne: e-materiał, komputer, rzutnik

Materiały pomocnicze

Bański J., *Atlas rolnictwa Polski*, rozdział 3. *Rozwój gospodarki rolnej w Polsce*, www.igipz.pan.pl [dostęp online 18.12.2020].

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Czynności wstępne (powitanie, sprawdzenie listy obecności, sprawdzenie pracy domowej).
- Przedstawienie celów lekcji.
- Wprowadzenie do tematu. Pogadanka nauczyciela z uczniami na temat współczesnego rolnictwa w Polsce, m.in. funkcjonowania gospodarstw rolnych i znaczenia rolnictwa dla gospodarki.

Faza realizacyjna

- Nauczyciel przedstawia uczniom fragment e-materiału, w krótkim wykładzie wyjaśnia, jak rozwijało się rolnictwo w Polsce.
- Następnie nauczyciel wyświetla uczniom film edukacyjny.
- Uczniowie odpowiadają na polecenie do filmu.
- Nauczyciel nadzoruje pracę uczniów, ocenia uczniów aktywnych.

Faza podsumowująca

- Podsumowanie i utrwalenie wiedzy poprzez rozwiązanie ćwiczeń zawartych w e-materiale.

Praca domowa

- Jakie rośliny obecnie uprawiane są w Polsce najczęściej? Czy wykorzystanie ich zawsze kształtowało się na podobnym poziomie?

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium

Film zawarty w e-materiale pozwala na przejrzyste przekazanie tematu, systematyzuje wiedzę ucznia i wpływa na jej poszerzenie. Może być wykorzystany jako samodzielne multimedium. Temat zostaje też zrealizowany w wypadku pominięcia multimedium bazowego. Multimedium można wykorzystać przy powtórzeniu materiału z całego działu w celu przypomnienia lub w materiale „Rolnictwo, leśnictwo, rybactwo”(21P).